

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

Ei lausuttavaa.

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Ei lausuttavaa.

35 § Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

Ei lausuttavaa.

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Merja Helander

Asiamies

Suomen Keräystuote Oy

28.3.2024

Lausunto

VN/23943/2023

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi jätelain muuttamisesta

Diaarinumero VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Suomen Keräystuote Oy, SKT, on jätelain 62 §:ssä tarkoitama tuottajayhteisö, jonka toimialana on huolehtia sopimuksen tehneiden paperin ja paperituotteiden maahantuojien puolesta niille kuuluvat tuottajavastuunveloitteet.

§ 48 Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Taustaa – paperin kierrätyksen yleiskuva

v. 2022 Suomessa kerättiin paperia 165 000 tonnia, keräysaste oli 95 %.

Kun UPM:n Kaipolan tehdas sulkeutui v. 2020 lopulla, keräysmäärä oli 193 000 tonnia. Kaipolan tehdas käytti tästä määrästä n. 120 000 t. Muut käyttäjät Suomessa olivat ja ovat edelleen Pehmopaperitehtaat Metsä Tissue Mänttä ja Essity Nokia, sekä eristevoiton valmistajat Ekovilla ja Termex.

Suomi oli uuden ja kauan pelätyn tilanteen edessä, mistä löytää markkinat yli 100 000 tonnille. Hyvälaatuinen, puhdas ja eurooppalaisen keräyspaperin laatustandardin EN643:2014 täyttävät vaatimukset ja hyvä siistauskelpoisuus (muste pestään prosessissa pois paperista) auttoi löytämään Keski-Euroopan markkinat hyvin nopeasti. Keräykseen ei tullut katkoja, vaan jatkui normaalilla tasolla. Varastoja ei kertynyt Suomeen, koska paperi saatiin nopeasti markkinoille. Kiitos hyvälaatuiseen keräyspaperiin. Jos paperi vanhenee, muste irtoaa huomattavasti paperista ja laatu heikkenee.

Tilanne nyt

Suomi on enemmän kuin koskaan riippuvainen kotikeräyspaperin viennistä, enää ei ole kyseessä satunnainen tilanne, vaan jatkuva ja pienetkin muutokset kotimaan käytössä vaativat toimivia myyntikanavia, asiakassuhteita ja Keski-Euroopan markkinoiden tuntemusta ja seuranta.

Tällä hetkellä esim. Essityn tehtaalla tapahtunut tulipalo on aiheuttamassa lähes vuoden tauon tehtaalla raaka-aineen käyttöön. Suomeen jäivät Metsä Tissuen tehdas, lisäksi Ekovilla sekä Termex, joiden keräyspaperin käyttö on vähentynyt rakentamisen heikon suhdanteen takia.

Pelastuksemme on korkealaatuinen keräyspaperi, jonka myynti saadaan hoidettua huomattavasti markkinatilanteessa. Suomalaisen kotikeräyspaperin lähteellä lajittelu ja erilliskeräys on kymmenien vuosien kehityksen tulos. Keräyspaperi on virallisesti jätettä, mutta käytännössä se on tuote, jolla on tuotestandardi EN643:2014, sillä on markkinat eikä se ole terveydelle haitallista. Suomalainen paperi täyttää kaikki nämä vaatimukset. Paperin tuottajayhteisöjen (SKT ja SKTY) aluekeräysverkot, n. 7000 pistettä sekä kiinteistökohtainen keräys huolehtivat omalta osaltaan keräyksen ja järjestelmän tehokkuudesta.

Paperi toimitetaan raaka-aineeksi joko irtonaisena (kotimaa) tai paalattuna (vientinä), sitä ei käsitellä keräyspaperilaitoksella, vaan se kulkee silmämääräisen kontrollin jälkeen suoraan paalaukseen ja edelleen joko kotimaan tehtaalle tai vientiin. Ei tarvita kalliita lajittelulinjoja.

1. Paperin ja kirjojen keräys kiinteistöiltä samaan astiaan

Kiinteistöjen paperiastiat ovat yleensä 660 litran vetoisia ja ne tyhjennetään ns. pakkaavalla/puristavalla jäteautolla, johon tyhjennetään n. 200 kg painava täysi paperiastia. Astian siirtää yksi jäteauton kuljettaja. Autossa oleva puristin puristaa paperit tiukkaan pakettiin.

Jos painavat kirjat kerätään kiinteistöiltä yhdessä paperin kanssa, on selvää, ettei yksi mies jaksa siirtää keräysastiaa etenkään huonoissa keliolosuhteissa. On myös kyseenalaista, kestävätkö auton rakenteet raskaan kirjakorin nostoa. Kirjat myös vaurioituvat puristuksessa, ne eivät ole enää uudelleenkäytettäviä, vaan rikkoutuvat, menevät muodottomiksi ja lukukelvottomiksi. Uudelleenkäyttö ei ole mahdollista.

YM huomauttaa, että esitys koskee vain huonokuntoisia ja käytöstä poistettavia kirjoja. Mutta on mahdotonta valvoa, kuinka paljon ja minkälaisia kirjoja kotitaloudet keräysastioihin laittavat. Pienetkin määrät kirjoja täyttävät nopeasti astiat ja paperit jäävät leijumaan ympäristöön. Materiaalille, jossa paperit ja kirjat ovat yhdessä, ei ole markkinaa. Se ei kelpaa raaka-aineeksi paperiteollisuudelle, vaan vaatii aina lajittelun, toisin sanoen kirjat pois.

2. Kirjojen erilliskeräys – Ekopisteverkosto

RINKI-ekopisteverkosto on laajentunut vuosien saatossa pakkauksista valtakunnallisen verkoston myötä myös muihin jakeisiin. Tällä hetkellä ekopisteitä on noin 1700. Verkoston astiat on sijoitettu ihmisten asiointireittien varrelle, kuten kauppakeskuksiin, parkkialueille tai erikseen sovittuihin paikkoihin. Ihmiset ovat tottuneet viemään ekopisteisiin erilaisia poistettavia tuotteita.

Kirjojen erilliskeräys on mahdollista liittää RINKI-ekopisteverkoston. Käytössä olevat harmaat laatikkomaiset keräysastiat (ns. swedebox) soveltuvat kirjoille erinomaisen hyvin, niissä on isot aukot, joista esim. muovipussiin laitetut kirjat voidaan helposti pudottaa kirjojen vahingoittumatta ja uudelleenkäyttäväksi. Swedebox tyhjennetään nostoperusteisesti ts. laatikko nostetaan ilmaan ja pohja aukeaa, jolloin kirjat putoavat alla olevaan keräysautoon ehjinä. Kirjojen matka jatkuisi uudelleen käytettäväksi esim. Finlandia Kirja on valmis vastaanottamaan kirjoja eko-pisteistä.

3. SKT:n näkemys keräyksen organisoinnista

Kotikeräyspaperin kiinteistökeräystä jatketaan nykyisen toimivan ja tehokkaan järjestelmän mukaan.

Kirjat kerätään erilliskeräyksenä RINKI-ekopisteverkoston kautta ja ohjataan ensisijaisesti uudelleenkäyttöön ja huonokuntoiset kirjat murskataan, paalataan ja toimitetaan vientiin teollisuuden raaka-aineeksi. Määrä on verrattain pieni ja siksi sille voidaan löytää raaka-ainekäyttöä. Kirjamateriaali ei ole haluttu raaka-aine eikä sille ole Suomessa käyttäjiä. Isot kohteet, kuten kirjastot, kuolinpesät, kirjavarastot, kierrätyskeskukset, koulut ja uudelleenkäytön jälkeen jäävät poistokirjat vastaanotetaan erikseen.

Onko kirja paperituote ?

Paperituotteen määritelmä:

Voimassa oleva laki määrittelee tuottajavastuun piiriin kuuluvat paperituotteet seuraavasti: ”sanomalehdet, aikakauslehdet, toimistopaperit ja muut niihin rinnastettavat paperituotteet kuten vihottimet, lehtiöt, kuluttajille päätyvät esitteet ja yritysten julkaisut”

Kirja on kestävä kulutusaine, joka voi kiertää vuosia uudelleenkäytössä. Kun kirja poistetaan käytöstä, se on vanha ja voi sisältää hyvinkin vanhaa paperia. Kirjoja painetaan erilaisille paperilaaduille. Eristevillateollisuus voi käyttää esim. vain tiettyjä kirjoissa olevia paperilaatuja eristevillan valmistuksessa. Kirjat eivät sovellu esim. sanomalehtipaperin tai muun painopaperin valmistukseen, niitä ei voi siistata (siistauksessa muste pestään pois). Kirjan rakenne on monimutkainen, ne sisältävät erilaisia kartonkeja, kovia/pehmeitä kansia, liimaselkiä, muovia, nittejä jopa kangasta. Tehtaat laskevat myös valmistusprosessista tulevan jätteen määrää ja sen käsittelykustannuksia, joka voi olla jopa € 150/tonni. Tämä on yksi syy, miksi tehtaat haluavat mahdollisimman puhdasta ja juuri ko. tehtaan tuotantoprosessiin sopivaa raaka-ainetta.

Kirjaa ei voida pitää jätelain määrittelemänä paperituotteena.

Yhteenveto

SKT katsoo, että kirjojen tuottajavastuun kustannuksia ei saa jättää muiden paperituotteiden tuottajien kannettavaksi, vaan tuottajavastuun kustannukset kohdistetaan täysmääräisesti kirjojen tuottajille (maahantuojat sekä paperin valmistajat). Työryhmän arvion mukaan käyttövalmiina olevan RINKI-ekopisteverkoston kautta järjestetty kirjojen keräys tulee maksamaan n. € 700.000, kun taas massiivisten järjestelyjen ja konelajittelun kustannuksiksi tulee n. € 16 milj. Tämä vaihtoehto vaarantaisi paperinkeräyksen maksuttomuuden.

SKT kannattaa jätehierarkian, etusijajärjestyksen noudattamista, ensisijaisesti kirjojen uudelleenkäyttöä, joka on Suomessa jo nyt hyvin organisoitua ja toissijaisesti kierrätystä, joka järjestettäisiin kevyemmän omaehtoisen sopimisen kautta, ei paperin tuottajavastuun yhteyteen.

Suomessa on jo kehitteillä järjestelmiä esim. Maatalousmuovien Kierrätys Oy:n maatalousmuovien keräämistä ja kierrättämistä varten. Mallissa on vähemmän hallinnollista taakkaa kuin tuottajavastuujärjestelmissä.

Tavoite on säilyttää Suomen hyvin toimivat kierrätysjärjestelmät

Paperinkeräys kiinteistöiltä pysyy ennallaan erillisenä virtana. Tuottajayhteisöjen valtakunnalliset aluekeräysverkostot toimivat kuten ennenkin. Kiinteistö ja aluekeräysverkosto ovat toisiaan tukevat järjestelmät.

Kirjat kerätään RINKI-ekopisteverkoston kautta erillisenä virtana. Sieltä kirjat ohjataan uudelleenkäyttöön.

Suomen kierrätysmalli on kustannustehokas ja sitä voidaan kehittää tuottajayhteisöjen yhteistyöllä, verkostoa voidaan tiivistää tai harventaa joustavasti tarpeen mukaan paperivolyyymien todennäköisesti laskevina vuosina. Malli ylläpitää myös keräyspaperin laatua eikä tuhoa hyvää järjestelmää.

Siirtymäsäännös

Ei lausuttavaa.

Muuta huomioitavaa

Ei lausuttavaa.

Merja Helander/Suomen Keräystuote Oy

Siirtymäsäännös

Ei lausuttavaa.

Muuta huomioitavaa

Ei lausuttavaa.

Helander Merja
Suomen Keräystuote Oy - Merja Helander/Suomen Keräystuote Oy